

BREZİLYA PAZAR BİLGİLERİ

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı

Brezilya, Arjantin, Uruguay ve Paraguay ile birlikte Güney Ortak Pazarı'nın (MERCOSUR) yeleri arasında bulunmakta olup, MERCOSUR, Brezilya'nın dış ticaret politikalarını Őekillendirmede önemli rol oynamaktadır.

MERCOSUR, 1991 yılında Asuncion AntlaŐması çerçevesinde kurulmuş, üyeler arasında ticaretin serbestleŐtirilmesine yönelik bir dizi kademeli ve otomatik tarife indirimlerini içeren bir program yürürlüğe koyulmuŐtur.

Mercosur'un ayrıca, Kolombiya, Mısır, İsrail, Peru, Bolivya ve Şili ile Serbest Ticaret Anlaşması (STA) bulunmakta olup, Avrupa Birliği (AB) ile 28 Haziran 2019 tarihinde ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ile 23 AĞustos 2019 tarihinde STA imzalanmıŐ ancak henüz yürürlüğe girmemiŐtir.

Öte yandan Brezilya, Dünya Ticaret rgt'ne (WTO) yedir. Ayrıca DT mekanizmalarını etkin ve aktif kullanan ülkelerden biridir. Gümrük tarife yapısı Armonize Sistem'dir (HS-Harmonized Commodity Coding-Description System).

İthalat Rejimi

Firmalar tarafından ithalatına izin olmayan rnler; Brezilya'da üretilen ve yurtdışında münhasır satıŐa yönelik sigara ve içecekler, menşe ülkesinde pazarlanmayan markalı sigaralar, ateŐli silahların sahteleri, uygun bir lisans olmadığı sürece vahŐi hayvanlar, uygun lisans olmadığı sürece ss veya tarım amaçlı su hayvanları, sahte ve korsan ürünler, genetiği deĐiŐtirilmiŐ organizmalar içeren ürünler, pestisitler ve bileŐenleri, kamu ahlak, gelenek, sağlık veya düzenine zarar verecek ürünler, narkotik maddelerdir.

İzne tabi olan ürünler; ilaçlar, kozmetik ürünler, ateŐli silahlar, oyuncaklar, hayvansal ürünler, tohum ve fidanlar, tarımsal ürünlerdir.

Özel kurallara tabi ürünler ise kullanılmıŐ ürünler ve hurda Şeklinde belirlenmiŐtir.

1. Yasal durum

İthalat ve ihracat yapmak isteyen girişimcinin ilk adımı, Şirketinin doğru bir Şekilde kurulduğundan, yasallaŐtırıldıĐından ve ithalat/ ihracat işlemi yapması için gerekli olan Şartlara sahip olduğundan emin olmaktır. Bu nedenle, Şirketin yasal bir engeli bulunmayan bir vergi numarası olmalı ve ithalat ve ihracat faaliyetlerinin Şirketin kuruluş amacına dahil edilmesi gerekmektedir (rnek Şirket ismi: BK Importao e Exportao Eireli).

2. SISCOMEX sistemine kayıt (RADAR)

Entegre Dış Ticaret Sistemi (Siscomex), Brezilya dış ticaretinin devlet kontrolünde gerçekleŐtirildiĐi bilgisayar ortamındaki kayıt sistemidir. Tek bir bilgi akıŐının benimsenmesini sağlayan, paralel kontrolleri ortadan kaldıran ve işlemlerde yer alan belgelerin hacmini önemli ölçüde azaltan ve işlemleri kolaylaŐtıran bir araçtır.

Siscomex, döviz işlemleri dahil tüm dış ticaret yönetim birimlerinin faaliyetlerinin, ihracat ve ithalat sürecinin çeşitli aŐamalarının izlenmesine, yönlendirilmesine ve kontrol edilmesine olanak sağlayan entegre bir sistemdir.

Şirket kurulduktan ve yasallaştırıldıktan sonra, her bir şahıs veya tüzel kişinin, RADAR lisansı (veya şifresi) olarak da bilinen Siscomex'i kullanma iznini almak için bir Vergi İdaresi (Receita Federal) birimine başvurması gerekir.

2.1 SISCOMEX (RADAR) KAYDI ÇEŞİTLERİ

Siscomex'te kayıt kurumsal ve bireysel olmak üzere ikiye ayrılır. Kurumsal versiyon ekspres, sınırlı ve sınırsız olmak üzere 3 alt segmente bölünmüştür.

2.1.1 Bireysel Radar Kaydı

Bireysel RADAR, esnaflar, sanatçılar, çiftçiler ve benzerleri gibi ithalatçıların kendi tüketimleri için ve profesyonel faaliyetlerini ve kişisel koleksiyonlarını yürütmeleri için ithalat yapmalarına olanak sağlar.

2.1.2 Kurumsal Radar Kaydı

2.1.2.1 Express Radar Kaydı

Bu sınıfa giren ithalatçılar şunlardır:

- Halka açık şirketler;
- Kamu şirketleri veya karma sermayeli şirketler;
- Doğrudan kamu idareleri, belediyeler ve kamu vakıfları, özerk kamu kurumları, uluslararası örgütler ve diğer uluslararası kuruluşlar;
- Her altı aylık dönemde, değeri 50.000 ABD Dolarının altında sınırsız miktar ve değerde ithalat yapmak isteyen şirketler.

2.1.2.2 Sınırlı Radar Kaydı

Sınırlı RADAR modeli için uygun olan şirketler, her altı aylık dönemde 150.000 ABD Dolarına kadar ithalat yapabilmektedir. Bu şirketlerin tahmini finansal kapasiteleri 50.000 ve 150.000 ABD Doları arasındadır.

2.1.2.3 Sınırsız Radar Kaydı

Tahmini finansal kapasitesi 150.000 ABD Doları sınırının üzerinde olan şirketler sınırsız radar ile ithalat yapabilmektedir.

3. İthalat Lisansı

İthalatı yapılacak ürün için İthalat Lisansı (Licenciamento de Importação) alınması gerekebilir. İthalat amaçlanan ürün için lisans gerekip gerekmediği, Siscomex sisteminden öğrenilebilmektedir.

3.1. Lisansız İthalatı Yapılan Ürünler

Eğer ithalat lisansı gerekmiyorsa, sadece ithalat beyanı yapılır (Declaração de Importação). Otomatik ve otomatik olmayan lisans kapsamında bulunmayan ürünler ile antrepo rejimi veya geçici ithalat yöntemiyle ithal edilen ürünler, fuarlara getirilen ürünler, garanti kapsamında ithal edilen ürünler, hibe edilen ürünler, numuneler, yatırım malları gibi bazı ürünler, lisansız olarak doğrudan ithalat beyannamesi ile ithalatı yapılabilen ürün gruplarıdır.

3.2. İthalatı Lisansa Tabi Ürünler

İthalat lisansı gerekiyorsa, ithal edilecek ürünün türüne göre ilgili Brezilya kurumu tarafından analiz gerçekleştirilir ve ithalat lisansı verilir. İthalat lisansı, otomatik ve otomatik olmayan şeklinde iki alt gruba ayrılmaktadır.

3.2.1. Otomatik Lisansa Tabi Ürünler

Otomatik lisans için SISCOMEX sistemine başvurulmakta ve Dış Ticaret Operasyon Bölümü (DECEX) tarafından yapılan değerlendirmenin ardından lisans verilmektedir.

3.2.2. Otomatik Olmayan Lisansa Tabi Ürünler

Otomatik olmayan lisans için SISCOMEX'e başvurulmakta ve DECEX veya yetkilendirdiği kurum tarafından yapılan değerlendirme sonucunda lisans verilmektedir. Ürün listesi zaman içerisinde revize edildiğinden, ithalatçıların SISCOMEX'ten ürün listelerini kontrol etmesi gerekmektedir.

Her iki lisans uygulamasında da malların menşe ülkesinden transfer edilmesinden önce lisansın alınması gerekmektedir. Bazı özel durumlarda nakliye sonrası da başvurulabilmektedir. SISCOMEX tarafından verilen başvuru numarası ile süreç takip edilebilmektedir.

Otomatik lisans başvurudan sonra 10 iş günü içerisinde verilmektedir.

Otomatik olmayan lisans başvurudan sonra 60 gün içerisinde verilmektedir. Lisans alındıktan sonraki 90 gün içerisinde nakliye işleminin başlatılması gerekmektedir. Aksi halde lisans geçersiz hale gelmektedir. Takip eden 90 gün içerisinde eşyanın gümrüklemesinin yapılması gerekmektedir. Nakliye için geç kalınmış ise ilk 90 gün bitmeden önce süre uzatımı talep edilebilmektedir.

4. İthalatın serbest bırakılmasına izin veren belgeler

İhracattan sonra, ihracatçı kararlaştırılan ödeme yöntemine göre, ithalatçının malları Brezilya gümrüğü yoluyla serbest bırakılmasına izin veren belgeleri sunar. Söz konusu belgeler aşağıda sunulmaktadır:

- Konşimento
- Ticari Fatura
- Menşe Belgesi (Ürün uluslararası anlaşmalara tabi olduğunda)
- Bitki Sağlığı Sertifikası (Brezilya kanunlarına göre gerektiğinde)

İhracat Rejimi

Brezilya'da ihracatı teşvik politikaları özellikle 1970'li yıllarda etkinlik kazanmaya başlamıştır. Devlet, ihraç ürünleri listesini çeşitlendirmek amacıyla vergi ve kredi avantajları sağlayarak sanayi ürünleri ile katma değeri yüksek malların ihracatını teşvik etmeye çalışmış, ancak 1980'li yıllarda yaşanan ekonomik kriz ve bunun sonucu kaynaklardaki azalmayla beraber, bu uygulamalardan vazgeçilmiştir.

Bununla beraber, Brezilya hükümeti ihracata yönelik üretimi teşvik etmek amacıyla çeşitli vergi ve tarife teşvikleri sunmaktadır. İhracata yönelik mal üretiminde kullanılacak ekipman ve malzemenin ithalatında vergi muafiyetleri söz konusudur. Ayrıca, mamul madde ihracatı ile ilgili mal ve hizmetlere ve sanayi mallarına katma değer vergisi muafiyeti sağlanmakta, ihracat için yapılan işlemlerde vergi muafiyeti uygulanmaktadır.

Bunun yanı sıra, ihracat mallarının üretimi için Brezilya'ya yeni yatırım, teknolojik yenilik ve istihdam sağlayacak firmaları hedefleyen İhracat İşleme Bölgeleri (EPZ) bulunmaktadır. Endüstriyel serbest ticaret bölgeleri olan bu bölgelerdeki şirketlere birtakım vergi muafiyetleri sağlanmaktadır (Örneğin, üretimde kullanılan mal ve hizmetlerin satın alınmasında sosyal entegrasyon programı fonu (PIS), sosyal güvenlik finansmanına katkı fonu (COFINS), sanayileşmiş ürün vergisi (IPI) alınmamaktadır.) Söz konusu firmalardan ise üretimlerinin en az %80'ini ihracat etmeleri beklenmektedir. Bahse konu EPZ'ler 2022 yılı itibarıyla 14 eyalette yer almaktadır.

Öte yandan, dış ticaretin canlandırılması için 1991'de ihracatın finansmanının sağlanmasına yönelik PROEX adlı bir program uygulanmaya başlanmıştır. Bu program dahilinde getirilen uygulamalarla, mamul ve hammadde ihracatı vergiden muaf tutulmuş, ihracatın finansmanı için kullanılan hükümet fonları piyasa oranlarından değil, daha düşük oranlarla faizlendirilmiştir. Ayrıca, Merkez Bankası ile ilgili işlemler basitleştirilerek, ihracatçıların eğitimi ve desteklenmesine yönelik bir program uygulamaya konulmuştur.

Ekim 2007 tarihinde, 11529 sayılı kanunla, ihracatçılara vergi kolaylıkları sağlayan çeşitli önlemler, düzenlemeler yapılmıştır. Tekstil, mobilya, yarı değerli taşlar, ağaç işleme, deri işleme ve deri konfeksiyon, ayakkabı, ağır sanayi makineleri ve tarım makineleri, otomotiv, oto yedek parçaları sektörlerine yeni destekler sağlanmıştır.

Ticaret ve Yatırım Geliştirme Ajansı APEX, 2003 yılında dönüşüm geçirerek, bağımsız bir kurum haline gelmiş ve tanıtım konusunda çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Alım heyetleri, fuarlar, kümelenme (cluster) projeleri gibi faaliyetler ile küçük ve orta ölçekli firmaları desteklemektedir. APEX'in ihracatçıları desteklediği temel ihracat ürünleri ve sektörler; moda, tekstil, ayakkabı, kozmetik, pırlanta, gıda ve içecek, tarımsal sanayi, makine, inşaat, tıp ve dişilik ekipmanları ve eğlence sektörüdür.

2015-2018 yılları arasında Brezilya Dış Ticaret Bakanlığı'nca İhracat Ulusal Planı (PNE) geliştirilmiş, bu çerçevede ekonomik büyümenin yeniden başlatılması, ihracatın çeşitlendirilmesi ve ihracatta teknolojik yoğunluğun ve katma değer artırılması hedeflenmiştir. 2019 yılında söz konusu program İhracatçı Kültürü Ulusal Programı'na (PNCE) evrilmiş, bu politika ile kamunun yanı sıra çeşitli özel kuruluşların da yer aldığı bir destek ağı kurulmuş, ülkede ihracat kültürünün yaygınlaştırılması ve Brezilyalı ihracatçıların güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

Ülkede ayrıca, orta ve küçük ölçekli işletmeleri desteklemek için hem federal hem eyalet düzeyinde çeşitli projeler bulunmaktadır. Ocak 2020 tarihinde São Paulo Ticaret Odası ve São Paulo Yatırım Ajansı ortaklığında, São Paulo Eyaleti'ndeki küçük ve orta ölçekli firmaların rekabetçiliğinin artırılması ve ihracat yapmalarının kolaylaştırılması için Exporta SP isimli yeni bir proje başlatmıştır.

Yabancı pazarlara girişte ayrıca, Brezilya'da ihracat ve ithalatın finansmanını sağlayan Brezilya Ekonomik Kalkınma Bankası (BNDES) tarafından yenilikçi firmalara kısa, uzun, orta vadeli krediler şeklinde ihracat teşvik kredileri verilmektedir. BNDES, temel olarak Brezilya'nın sosyo-ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmak için finansman sağlanması amacıyla kurulmuştur. Bankanın görevleri genel olarak, özel sektörün teşvik edilmesini amaçlayan faaliyetlerde bulunmak, ulusal çıkarlar için önemli olarak nitelendirilebilecek olan teşebbüslere ilişkin mali projeleri, programları ve faaliyetleri desteklemek, ihracatın finansmanı, teknolojik yenilik, sürdürülebilir sosyo-çevresel gelişme ve kamu yönetiminin modernizasyonu için destek sağlamak olarak sayılabilir. Banka, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerden, uluslararası şirketlere kadar kamu ya da özel her büyüklükteki şirkete, bütün sektörlerde çeşitli finansman hizmetleri vermektedir.

Gümrük Vergileri

Brezilya, 1991 yılında kurulan Güney Amerika Ortak Pazarı (Mercosur) çerçevesinde üçüncü ülkelere karşı Mercosur ile ortak gümrük tarifesi uygulamaktadır. Mercosur Ortak Nomenklatürü, temelde Harmonize Sisteme (HS) dayanmakta olup 8 haneli kod sisteminin 6 hanesi HS kod sistemi ile aynıdır.

Mercosur kapsamında üye ülkeler arasında tarife ve tarife dışı önlemler ile eş etkili önlemler bertaraf edilerek malların, hizmetlerin ve üretim faktörlerinin serbest dolaşımı sağlanmış olup, bu nedenle söz konusu ülkelere yapılan ithalat, Türkiye'den yapılacak ithalata göre daha avantajlı olmaktadır.

Tarifelerin yanı sıra Mercosur çerçevesinde üyeler arasında avantajlı rekabet koşullarının oluşturulması ve desteklenmesine yönelik dış ticaret, tarım, sanayi, mali, para, kur, sermaye, gümrük, ulaştırma ve haberleşme gibi sektörel ve makroekonomik politikalara yönelik koordinasyonun kurulması sağlanmış; entegrasyonun hızlanmasına yönelik ilgili alanlarda taraf ülke mevzuatları uyumlaştırılmıştır.

Hali hazırda yürürlükte olan Mercosur ortak gümrük tarifelerine (TEC) aşağıdaki linkten ulaşılabilir:

<https://www.gov.br/produtividade-e-comercio-externo/pt-br/assuntos/camex/estrategia-comercial/listas-vigentes>

Brezilya tarafından uygulanan ortak gümrük tarifeleri ürünler itibarıyla aşağıda sunulmaktadır:

- Gıda Sanayii Müstahzarları; meşrubat, alkollü içkiler ve sirke; tütün veya tütün yerine geçen işlenmiş maddeler (Fasıl 16-24): %6-35 arasında, ortalama: %15,5
- Kimya sanayii ve buna bağlı sanayii ürünleri (Fasıl: 28-38): %0-20 arasında, ortalama: %10,8
- Plastikler ve mamulleri, kauçuk ve mamulleri (Fasıl: 39-40): %0-35 arasında, ortalama: %13,5
- Ağaç ve ahşap eşya (Fasıl: 44-46): %2-14 arasında, ortalama: %8,8
- Dokumaya elverişli maddeler ve bunlardan mamul eşya (Fasıl: 50-63): %0-%35 arasında ortalama: %24,6
- Taş, alçı, çimento, amiyant, mika veya benzeri maddelerden eşya; seramik mamulleri; cam ve cam eşya (Fasıl: 68-70): %2-20 arasında, ortalama: %11,95
- Adi metaller ve adi metallere eşya (Fasıl:72-83): %0-20 arasında, ortalama: %11
- Makineler, mekanik cihazlar (Fasıl: 84-85): %0-20 arasında, ortalama: %7
- Nakil vasıtaları (Fasıl: 86-89): %0-35 arasında, ortalama: %7
- Optik alet ve cihazlar (Fasıl: 90-92): %0-20 arasında, ortalama: 14,3

Öte yandan Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı tarafından, ülkede yerel üretimi olmayan sermaye malları ile bilgi teknolojileri ve telekomünikasyon sektörleri ürünlerinde, yerel sektörden gelen talepler çerçevesinde normalde %14 ila %16 arasında uygulanmakta olan gümrük vergileri geçici olarak sıfırlanmaktadır. "Ex-tarifário" denilen bu uygulama kapsamındaki imtiyazlar belirli aralıklarla güncellenmektedir.

Böylece özellikle inşaat malzemeleri, makineler, elektrikli makine ve cihazlar gibi Brezilya'ya ihracat potansiyelimiz bulunan ürünlerde Brezilya'ya sıfır gümrük vergisi ile ihracat mümkün

olmaktadır. Söz konusu ürün listesi talepler doğrultusunda belirli aralıklarla güncellemekte olup listeye aşağıdaki linkten ulaşılabilir:

<https://www.gov.br/produtividade-e-comercio-exterior/pt-br/assuntos/competitividade-industrial/ex-tarifario/estatisticas/ex-tarifarios-vigentes>

İç Vergiler ve Oranları

İthalatta gümrük vergisine ilave olarak alınan vergiler aşağıda yer almaktadır.

- Sanayi Ürünleri Vergisi (IPI)
- Mal ve Hizmet Dağıtım Vergisi (ICMS)
- Sosyal Entegrasyon Vergisi (PIS)
- Sosyal Güvenlik Finansmanına Katkı Vergisi (COFINS)

Söz konusu vergiler, yerli firmalara da uygulanan, haksız rekabetin önlenmesi amacıyla ithalattan da alınan vergilerdir.

Anılan vergilere ticari limanların yenilenmesi amacıyla navlun masrafları üzerinden %25 oranında alınan Liman Vergisi (AFRMM) de eklenmektedir.

Mal ve Hizmet Dağıtım Vergisi (ICMC) hesaplanırken Brezilya Hükümeti tarafından aşağıdaki formül kullanılmaktadır:

Ödenecek ICMS = (Vergiye Esas Tutar + Gümrük Vergisi + IPI + PIS + COFINS) / (1-ICMS Oranı) * ICMS Oranı

ICMS oranı ise eyaletler bazında değişmekte olup %17-20 arasında alınmaktadır. São Paulo'da %18 olan ICMS oranının en yüksek olduğu eyalet %20 (ICMS + Fakirlikle Mücadele Eyalet Fonu) ile Rio de Janeiro'dur.

Ödeme kolaylığı açısından Bahia eyaleti birinci sırada yer almakta olup, Rio de Janeiro, Sao Paulo, Minas Gerais bu açıdan zorlukların yaşanabildiği eyaletlerdir. Rio de Janeiro vergiler açısından birinci sıradadır.

İthalat vergi oranlarına, Brezilya Gelir İdaresi'nin aşağıdaki web sitesinden ulaşılabilir.

<http://www4.receita.fazenda.gov.br/simulador/>

Kullanılışı:

- "Código NCM" bölümüne 8 haneli HS kodu girilir,
- "Valor Aduaneiro" bölümüne gümrük değeri yazılır,
- "Moeda" bölümünde ilgili para birimi seçilir,
- "Código de Verificação" bölümüne üstte görülen karakterler girilir,
- "Consultar" seçeneğine tıklanır.

Araştırma sonucunda çıkan:

- II: Gümrük Vergisini,
- IPI: Sanayi Ürünleri Vergisini,
- PIS: Sosyal Entegrasyon Vergisini
- COFINS: Sosyal Güvenlik Finansmanına Katkı Vergisini gösterir.

ICMS vergisi yukarıda belirtilen formül ile hesaplamaya dahil edilir. Söz konusu vergilerin toplamı, toplam ithalat vergisini verir.

Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Brezilya'ya ihraç edilecek ürün çeşidine göre aşağıdaki hükümet organları tarafından talep edilen teknik standartlar bulunmaktadır:

- Ulusal Elektrik Enerjisi Ajansı - ANEEL
- Ulusal Sağlık Gözetim Ajansı - ANVISA
- Ulusal Sinema Ajansı - ANCINE
- Ordu Komutanlığı - COMEXE
- Dış Ticaret İşlemleri Dairesi Başkanlığı - DECEX
- Federal Polis Departmanı - DPF
- Ulusal Maden Üretimi Bölümü - DNPM
- Brezilya Çevre ve Yenilenebilir Doğal Kaynaklar Enstitüsü - IBAMA
- Petrol, Doğal Gaz ve Biyoyakıt Ulusal Ajansı - ANP
- Ulusal Bilimsel ve Teknolojik Kalkınma Konseyi - CNPq
- Brezilya Posta ve Telgraf Şirketi - EBC
- Ulusal Metroloji, Standardizasyon ve Endüstriyel Kalite Enstitüsü - INMETRO
- Tarım, Hayvancılık ve Tedarik Bakanlığı - MAPA
- Bilim ve Teknoloji Bakanlığı - MCT
- Manaus Serbest Ticaret Bölgesi Yönetimi – SUFRAMA

Söz konusu kurumların her birinin kendi mevzuatı bulunup, ithalat için gerekli kuralları içeren tüm ülke mevzuatı Dış Ticaret Sekreterliği'nin (SECEX) 23 Sayılı ve 14 Temmuz 2011 tarihli Yönetmeliği ile konsolide edilmiştir (Portaria SECEX nº 23, de 14 de julho de 2011):

https://www.gov.br/produtividade-e-comercio-externo/pt-br/aceso-a-informacao/legislacao/portarias-secex/anos-antiores/portarias_secex_2011/portaria-secex-23-11-consolidada.pdf

Diğer taraftan, Brezilya'nın ana akreditasyon kuruluşu Ulusal Metroloji, Standardizasyon ve Endüstriyel Kalite Enstitüsü'dür (INMETRO). INMETRO, Metroloji, Standardizasyon ve Endüstriyel Kalite Ulusal Konseyi (CONMETRO) tarafından oluşturulan kalite ve metroloji ile ilgili ulusal politikaları uygulamaktan sorumludur. Diğer görevlerin yanı sıra ürünlerin, hizmetlerin, lisansların ve test laboratuvarlarının belgelendirilmesinden sorumludur.

1940 yılında kurulan Brezilya Teknik Standartlar Birliği (ABNT) ise, ihtiyari veya zorunlu ürün belgelendirme programlarında uygulanan standartlara uygunluk işaretleri oluşturan ve yöneten tanınmış standartlar kuruluşudur. ABNT, kalite sistemlerini, çevre yönetim sistemlerini ve çeşitli ürünleri onaylayan akredite bir kayıt kuruluşudur.

Belirli bir konunun standartlaştırılması ihtiyacı ortaya çıktığında ABNT, konuyu, çeşitli sektörler tarafından ele alınmak üzere sorumlu Teknik Komite'ye yönlendirir. Standarda ilişkin taslak oluşturulmasını müteakip, ulusal danışmaya sunulur. Bu süreçte, ilgili paydaşları ve sektörleri temsil eden bir Çalışma Komitesi tarafından hazırlanan Taslak Standart, kamuoyuna açıklanmaktadır. Bu süre zarfında, ilgilenen taraflar, metnin sunulduğu şekilde onaylanması, önerilerle onaylanması veya onaylamamasına ilişkin teknik itirazları ve gerekçeleri ile Çalışma Komitesi'ne tavsiyelerde bulunabilir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

INMETRO

Brezilya'da uygunluk değerlendirme sistemi ISO yönergelerini izler. Uygunluk değerlendirmesi, test ve kalibrasyon laboratuvarlarını, ürün belgelendirme kuruluşlarını, akreditasyon kuruluşlarını, denetim ve doğrulama birimlerini, kalite sistemi kayıt kuruluşlarını ve diğerlerini içerir.

Uygunluk değerlendirmesi ihtiyari veya zorunlu olabilmektedir. Sertifika zorunluluğu olan elektrikli ve medikal ürünler, oyuncaklar, otomotiv yedek parçaları, lastikler, mobilyalar gibi ürünlerde (<http://www.inmetro.gov.br/qualidade/rtepac/compulsorios.asp>) ürün testi ve sertifikalandırmasının INMETRO tarafından akredite edilmiş firmalar tarafından yapılması gerekmektedir. Brezilya'da gerekli kapasitenin mevcut olmadığı durumlar hariç, testlerin ülke içerisinde yapılması gerekmektedir.

Brezilya, INMETRO, Uluslararası Laboratuvar Akreditasyonu Birliği'nin (ILAC) üyesi olup, INMETRO, ILAC Karşılıklı Tanıma Anlaşması'nı (MRA) imzalamıştır.

Menşei ülkelerinde onaylanmış, zorunlu sertifikasyona tabi olmayan ürünleri tekrar test etmek için yasal bir zorunluluk bulunmamaktadır.

ANVISA

Ticari, sınai veya doğrudan tüketim amaçlı hijyen gözetimine tabi ürünlerin ithalatı (ilaç ve medikal ürünler dahil olmak üzere), Brezilya Sağlık Düzenleme Kurumu'nun (Anvisa) onayına tabidir. Bunun için söz konusu ürünlerin, tescil, bildirim, kayıt, izin, tescilden muafiyet veya Anvisa tarafından düzenlenen diğer kontrol şekilleri, ilgili sağlık makamı tarafından düzenlenmektedir.

Bu çerçevede, Brezilya pazarına girmeden önce firmaların, Brezilya'daki düzenleyici kurumlar tarafından verilen belirli yetkileri alması gerekmektedir. Ayrıca, bazı ürün sınıfları için üreticilerin Anvisa tarafından sertifikalandırılması gerekebilmekte ve bu işlem için menşe ülkede Anvisa tarafından denetim gerçekleştirilmesi gerekebilmektedir. Gereksinimler, ürüne bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

Anvisa tarafından düzenlenen ürünler Brezilya'ya girerken sınırlarda onaya ve fiziki teftişe tabi olabilmekle birlikte, bazı ürün sınıflarının ihracatçı ülkeye girmeden önce izin alması gerekebilmektedir.

Anvisa tarafından düzenlenen ürünlerin sınır kontrolüne ilişkin ana düzenleme, [RDC 81/2008](#) sayılı Karara (sadece Portekizce olarak sunulmaktadır) tabidir. Brezilya'ya ihracat yapmak isteyen şirketler tarafından gözetilmesi gereken ürüne özgü başka normlar da mevcuttur.

Belirli durumlar için geçerli başka ithalat yönetmelikleri vardır (sadece Portekizce olarak sunulmaktadır), örneğin:

- Etkinlikler ve fuarlar için Brezilya'ya giren ürünler: Resolution [RDC 13/2004](#)
- Toplu Etkinlikler sırasında Brezilya'ya giren ürünler: Resolution [RDC 41/2015](#)
- Brezilya'ya klinik denemelerde kullanılmak üzere giren ilaçlar: Resolution [RDC 09/2015](#)

Yabancı firmaların, pazar öncesi yetki ve sertifikalar için doğrudan Anvisa ile iletişime geçip idari düzenlemeler yapması mümkün değildir. Yabancı şirketler, Brezilya topraklarında ithal edilen ve dağıtılan ürünlerden yasal olarak sorumlu olacak Brezilya’da yasal olarak kurulmuş ithalatçı şirketler ile işbirliği yapmalıdır.

ANVISA sertifikası talep edilen ürünler ve bu ürünler için ANVISA sertifikası alımında takip edilmesi gereken prosedür aşağıda sıralanmaktadır:

Böcek İlaçları: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/agrotoxicos>

Gıda: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/alimentos>

Kozmetik: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/cosmeticos>

Eczacılık Ürünleri: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/farmacopeia>

İlaçlar: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/medicamentos>

Sağlık Ürünleri: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/produtosparasaude>

Sterilizasyon Ürünleri: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/saneantes>

Kan, Doku, Hücre ve Organlar: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/sangue>

Tütün: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/tabaco>

Sağlık Hizmetleri: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/servicosdesaude>

Limanlar, Havaalanları ve Sınırlara İlişkin Düzenlemeler: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/paf>

ANVISA prosedürlerine ve izin adımlarına ilişkin aşağıdaki İngilizce notlarda yararlanılabilir:

<http://www.emergogroup.com/services/brazil/anvisa-registration-brazil>

<http://www.emergogroup.com/resources/brazil-process-chart>

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Brezilya Tüketici Koruma Kanunu, ürün etiketlerinin tüketiciye ürünün kalitesi, miktarı, bileşimi, fiyatı, garantisi, raf ömrü, menşei ve tüketicinin sağlığı ve güvenliği açısından riskleri hakkında kesin ve kolayca okunabilir bilgi vermesini gerektirmektedir. Bu bilgilerin Portekizce çevirisinin, tüm ithal ürünlerde yer alması gerekmektedir. Etiketler ayrıca metrik birimleri veya bir metrik birimin eşdeğerini içermelidir.

Teknik Engeller

Brezilya, 190 ülke arasında iş yapma kolaylığı açısından 124. sırada bulunmakta olup, 2020 yılında, önceki yıl sıralaması olan 109’un 15 sıra altında kalmıştır. İş yapma kolaylığı puanı ise 2020 yılında 59,1’dir. Öte yandan, bölge ülkelerinden Meksika’nın iş yapma kolaylığı sıralaması 60, Şili’ninki ise 59’dur. Brezilya’da yıllarca ihracatı artırıp, ithalatı azaltmaya dayanan bir dış ticaret politikasının izlenmesi bazı ithal mallara yüksek vergiler ve kotalar uygulanması sonucunu doğurmuştur.

Yabancı şirketler yüksek tarifeler, gümrük sistemindeki belirsizlikler, yüksek ve öngörülemeyen vergi yükleri ve aşırı bürokrasiyi, Brezilya’da iş yapmanın önündeki en büyük engeller olarak saymaktadır. Özellikle tıbbi cihazlar, sağlık ve güvenlik ürünleri gibi yüksek derecede düzenlemeye tabi tutulan ürünlerde ihracat süreçleri uzamaktadır. Bu çerçevede ihracatçıların ve yatırımcıların Brezilyalı ortaklarla birlikte çalışmalarını pazarda başarı şanslarını artırmaktadır.

Teknik düzenlemeler INMETRO’nun internet sayfasında duyurulmaktadır:

<https://www4.inmetro.gov.br/aceso-a-informacao/auditorias>

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları (başvuru belgeleri ve yetkili merci vb.)

Brezilya'da fikri ve sınai mülkiyet hakları, Şubat 1998 tarih ve 9.610 sayılı kanunla düzenlenmekte olup, korunmasından sorumlu yetkili organ, Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Ulusal Sınai Mülkiyet Enstitüsü'dür (Instituto Nacional da Propriedade Industrial - INPI).

Brezilya ayrıca Dünya Fikri Mülkiyet Hakları Örgütü (WIPO) üyesi olup Fikri Mülkiyet Haklarının Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi'ni de imzalamıştır.

Dağıtım Kanalları¹

Doğrudan dağıtım %61,8'lik oran ile en çok tercih edilen dağıtım kanaludur. Brezilya, 2021'de dünya çapında doğrudan dağıtımda dünya çapında 7. sırada yer aldı. Brezilyalı şirketler tarafından kullanılan dağıtım kanallarının sadece %31,9'u perakendedir. Benzer şekilde, dağıtımın sadece %20,8'i toptancı aracılığıyla yapılmaktadır.

Tüketici Tercihleri

Özellikle koronavirüs pandemisi sırasında güçlü ilerleme kaydeden online satışlar, Brezilyalı tüketiciler arasında giderek daha fazla yaygınlaşmaktadır. 2022'nin ilk yarısında, ülkedeki e-ticaret hacmi, 2021'in aynı dönemine göre %6 artış göstererek 23,0 milyar Amerikan doları olmuştur. 2022 yılı itibariyle Brezilya'da 49,8 milyon çevrimiçi alışveriş yapan kişi mevcuttur. 2021 yılında Internet, %20,6'lık payla doğrudan satışlarda ilk sırayı almıştır. Brezilyalı tüketiciler, bilgisayar yerine akıllı telefonlardan alışveriş yapmayı tercih etmektedirler.

Yapılan araştırmalar, Brezilyalı tüketicinin hem fiziksel mağazada hem de online ortamda kişiye özel, hızlı ve tutarlı bir hizmet tercih ettiğini göstermektedir. Tüketimde etkili diğer bir faktör ise Brezilyalı tüketicilerin kendilerini özel hissetmeyi sevmesi; hediyeler, indirimler ve ücretsiz numuneler gibi avantajlar beklemesidir. Koronavirüs pandemisi döneminde tüketicilere sunulan ve tüketici davranışlarında en fazla etkili olduğu belirlenen avantajlar, promosyonlar, indirim kuponları, ücretsiz kargo ve hediyeler olmuştur. Brezilyalı tüketiciler tarafından 2021 yılında satın alınan ürünler arasında kozmetikler ve kişisel bakım ürünleri (%52), giyim ve aksesuarlar (%22), yiyecek ve içecek (%4) ve kitap, sesli görüntü ve oyuncaklar (%3) başta gelmektedir.

Satış Teknikleri ve Satış Etkileyen Faktörler

Ipsos Enstitüsü ile ortaklaşa Rio de Janeiro Eyaleti Ticaret Federasyonu tarafından yapılan bir araştırmaya göre, ürün ve hizmetin fiyatı, Brezilyalıların %82,2'si için satın alma kararında en önemli unsurdur.

Aynı anket tarafından, kalitenin Brezilyalı tüketicilerin %77,1'inin satın alma kararını etkilediği belirtilmektedir. Bunların dışında satın alma kararını etkileyen diğer önemli bir faktör ise satış öncesi ve sonrası hizmet ile teknik destektir. Verilen hizmette doğru ve net bir dille, hızlı bir şekilde ve proaktif olarak müşterilerle iletişim kurmak önemli yer tutmaktadır. E-posta, SMS veya

¹ <http://www.scmconcept.com.br/site/analise-estrategica-dos-canaais-de-distribuicao-no-brasil/>

sosyal ağlar aracılığıyla müşterilere hizmet/ ürün, teslimat süreleri, satın alma süreci ile ilgili bilgi vermek ve geri bildirimlerini almak tavsiye edilmektedir.

Kamu İhaleleri

1 Ocak 2023 tarihinde göreve başlayan Lula hükümetinin “İlk 100 gün Öncelikli Eylemler Planı” çerçevesinde, Brezilya Ulaştırma Bakanlığı, yol ağını iyileştirme ve temel demiryolu projelerini takip etme önerisiyle yönetime başlamıştır. Ayrıca kötü durumda olan yaklaşık 14.000 kilometrelik yol bakımının yeniden başlatılması planlanmaktadır.

Karayolu ve demiryolu sektörlerinin çalışmalarını yeniden başlatmak ve yoğunlaştırmak, otoyollarını yağmur mevsimi için hazırlamak, tarımsal mahsul akışını sağlamak ve ciddi kaza sayısını azaltmak için yaklaşık 300 milyon Amerikan doları yatırım olacaktır. Yatırım, Nisan 2023'e kadar 861 kilometre asfaltlanmış, yeniden canlandırılan ve işaretlenen yolun teslim edilmesini sağlayacaktır. Aynı dönemde 72 köprü ve viyadükün inşaatı ve canlandırması devam edecektir. Ana teslimatlar, ülke içinde bulunan 12 karayolunda yer almaktadır. Bu çerçevede 453,6 kilometrelik kamu ihaleleri açılması hedeflenmektedir.

Brezilya Hükümeti tarafından açılan tüm ihaleler, <https://www.gov.br/compras/pt-br/> internet sitesinde duyurulmaktadır.

Diğer taraftan, Şubat 2020 tarihinde Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı tarafından çıkarılan bir kararla, yabancı firmaların Brezilya'daki ihalelere katılmak için Brezilyalı temsilcilerinin olması şartı kaldırılmıştır. Söz konusu kararın, açılacak ihalelerin %99'unda uygulanacağı ifade edilmiş, ayrıca yabancı firmalarla yerel firmalar arasında ayırım yapılmayacağı da altı çizilmiştir.

Diğer taraftan, Brezilya'nın Enerji Araştırma Ajansı (EPE) tarafından Ulusal Enerji Planı kapsamında 2021 yılı sonunda “10 Yıllık Enerji Büyüme Planı (PDE) 2031” ilan edilmiştir.

10 Yıllık Enerji Büyüme Planı 2031 kapsamında 2031 yılına kadar gerekli genişlemeyi sağlamak için enerji altyapısına 3,25 trilyon Brezilya Reali (625 milyar ABD Doları) yatırım yapılması beklenmektedir. Toplam yatırımların %77,4'ünün petrol ve gaz sektöründe olacağı açıklanmıştır. Söz konusu yatırımlar ile ayrıca elektrik enerjisi üretimi ve iletiminin %19,6 oranında, biyoyakıt arzının ise %3 oranında artırılması hedeflenmektedir.

Söz konusu 10 Yıllık Enerji Büyüme Planı çerçevesinde yenilenebilir enerji başta olmak üzere pek çok yatırım fırsatı bulunmaktadır. Enerji Büyüme Planı ve 2031 yılına kadar enerji alanında açılması planlanan ihalelere ilişkin ayrıntılı bilgiye aşağıdaki linklerden ulaşılabilmektedir:

<http://www.epe.gov.br/pt/leiloes-de-energia/leiloes>

Brezilya'daki ihaleler ile projeler hakkında aşağıdaki linklerden ayrıntılı bilgi elde edilebilmektedir:

<https://www.gov.br/compras/pt-br/>

<http://transparencia.gov.br/licitacoes/consulta?de=01%2F01%2F2021&ate=31%2F12%2F2021&ordenarPor=dataResultadoCompra&direcao=desc>

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Brezilya GSYİH'sine katkıda bulunan ana sektörler 2022 yılında (Ocak-Eylül) %67,2 ile hizmet sektörü, %23,9 ile sanayi sektörü ve %8,8 ile tarım sektörüdür. Bir önceki yıla göre Hizmet sektörü %13,0; sanayi sektörü %24,5 ve tarım sektörü %9,1 büyümüştür. São Paulo, Rio de Janeiro ve Minas Gerais (tüm Güneydoğu bölgesi) ülkenin GSYİH'sine en çok katkıda bulunan şehirler olup, GSYİH'den aldıkları pay yaklaşık %42,8 oranındadır.

- Tarım ve Hayvancılık

Brezilya'nın tarım ve hayvancılık sektörünün GSYİH'si 2020 ve 2021'de art arda büyüme kaydetmiştir. 2022'nin ilk çeyreğinde ise sektörün GSYİH'si %0,8'lik ile yıla düşüşle başlamıştır. Hem tarım sektöründe (% -0,75) hem de hayvancılıkta (%-0,96) kaydedilen bu düşüş büyük ölçüde maliyetlerdeki keskin artışa bağlanmaktadır. Rusya ile Ukrayna arasında Şubat 2022'de başlayan savaş sonucunda maliyetlerdeki artış da dahil olmak üzere birkaç olumsuz durum ortaya çıkmıştır. Yüksek gübre ve navlun fiyatları nedeniyle üretim maliyetlerinde keskin bir artış gözlemlenmiştir.

Yurt içi piyasasına ait fiyatlar 2022'de artış eğilimi göstermiştir. Bu eğilimin 2023 yılında devam etmesi beklenmektedir. 2022 yılında 2021'e göre en çok fiyatında artış kaydedilen tarım ürünleri pamuk, muz, patates, soya, buğday ve mısır olmuştur.

Sektördeki üretime ilişkin 2023 yılı tahminleri ise olumlu olmakla birlikte, esas olarak iklim koşullarının belirleyici olması beklenmektedir.

Brezilya dünyanın,

- 1. portakal suyu üretici ve ihracatçısı,
- 1. Şeker üretici ve ihracatçısı,
- 1. Kahve üretici ve ihracatçısı,
- 1. tavuk eti üretici ve ihracatçısı,
- 2. sığır eti üretici ve ihracatçısı,
- 1. soya üreticisi ve ihracatçısı,
- 4. Domuz eti üretici ve ihracatçısıdır.

Son on yılda Brezilya tarımsal üretiminde makineleşme yoğunlaşmıştır. Günümüzde tarımda kullanılan makinelerin en az %30'unun 5 yaşın altında olduğu tahmin edilmektedir. Çiftçilerin üretimde makineleşmeye erişimini artıran iki önemli etken, düşük faiz oranlarında emtia fiyatlarının ve sübvansiyonlu kredilerin yüksek olmasıdır. Bazı makinelerin Brezilya Metroloji Enstitüsü (INMETRO) tarafından sertifikalandırılması gerekmektedir.

Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı'na göre, Brezilya'nın en büyük 10 kahve ithalatçısından 5'i Avrupa Birliği'nden gelmektedir. Günümüzde, kahve yetiştirme bölgelerinin çeşitliliği nedeniyle, Brezilya, farklı türlerde kahveler üretmekte; bu da damak tadı ve fiyatlar bazında farklı talepleri karşılamayı mümkün kılmaktadır.

Öte yandan Brezilya geleneksel olarak en büyük sığır eti üreticilerinden biridir. Birleşmiş Milletlerin Gıda ve Tarım Örgütü'ne göre (FAO), her 2 kilogramlık sığır etinin biri Brezilya'dan gelmektedir. Brezilya'nın büyükbaş canlı hayvan ihracatı 2022 yılında 192 milyon ABD Dolarına ulaşmış ve ihracatının %15'i Türkiye'ye yönelik olmuştur. Üretimin geri kalanı ise iç pazara tedarik edilmektedir. Türkiye, 2022 yılında Brezilya'nın 3. en büyük büyükbaş canlı hayvan alıcısı olmuş; Türkiye'nin önünde Irak ve Ürdün gelmiştir.

Günümüzde Brezilya'daki sığır endüstrisi çoğunlukla Kuzey ve Ortabatı bölgelerinde yer almaktadır. Ortabatı bölgesi, özellikle, Mato Grosso do Sul ve Mato Grosso'nun kuzeyi, büyükbaş

hayvancılık sektörünün en fazla geliştiği bölgedir. Kuzey bölgesinde yer alan büyükbaş hayvan endüstrisi ise daha çok yerel tüketimi karşılamaya yoğunlaşmıştır.

Brezilya'nın güney bölgelerinde büyük et ve süt ürünleri üreticileri bulunmaktadır. Bu bölge genellikle, MERCOSUR ülkeleri ile Orta Doğu, Çin ve ABD'ye ihracat gerçekleştirmektedir.

- Sanayi

Brezilya önemli bir endüstriyel güç olup mineral cevheri zenginliğinden sanayi üretiminde büyük ölçüde faydalanmaktadır. Ülke, dünyanın en büyük ikinci demir ihracatçısı ve dünyanın ana alüminyum ve kömür üreticilerinden biridir. Bir petrol üreticisi olarak Brezilya, yakın gelecekte enerji bağımsızlığını kazanmayı ve dünyanın en iyi beş petrol üreticisinden biri haline gelmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, ülke giderek daha çok tekstil, havacılık, eczacılık, otomobil, çelik ve kimya sanayi sektörlerinde kendini göstermektedir. Dünyanın büyük otomobil üreticilerinin çoğunun Brezilya'da üretim tesisleri bulunmaktadır. Sanayi sektörü 2022 yılında (Ocak-Eylül) GSYİH'ye %23,9 oranında katkıda bulunmuş olup, nüfusun yaklaşık %20'sini istihdam etmektedir.

Brezilya'nın başlıca sanayi sektörleri arasında demir ve çelik üretimi, otomobil montajı, petrol işleme, kimyasal madde üretimi, çimento üretimi ve havacılık gelmektedir. Son yıllarda teknolojik yoğunluğu yüksek sanayilerin ekonomideki payı artmıştır.

Brezilya sanayi faaliyeti, Güneydoğu Bölgesi'nde, özellikle sanayileşme sürecinin ilk olarak başladığı eyaletler olan São Paulo, Rio de Janeiro ve Minas Gerais'te yoğunlaşmaktadır. Bahsedilen eyaletlerde, otomobil endüstrisi, teknolojik yoğunluğu yüksek üretim ve kimyasal ürünlerin üretiminde uzmanlaşmış modern ve çeşitlendirilmiş sanayi parkları bulunmaktadır.

Güneydoğu Bölgesi'nde, tekstil, alkol ve şeker üretimi gibi geleneksel ürünler de üretilmektedir. Bununla birlikte, son zamanlarda bu bölge, endüstrinin modernizasyonu ve çeşitlendirilmesi sürecine girmiş; katma değeri yüksek üretim artmıştır.

Brezilya sanayi üretiminde ikinci büyük öneme sahip olan bölge Güney Bölgesi'dir. Ülkenin bu bölümü, tarım ekonomisi olarak adlandırılan ve özellikle hammaddelerin işlenmesini sağlayan üretim bölgeleri barındırmaktadır. Güney Bölgesi aynı zamanda yedek parça ve metalürji üretiminde de önde gelmektedir.

Kuzey ve Orta Batı, tarım ve ticaret ile sınırlı olduğu için ülkenin sanayi sektöründe en az paya sahip bölgelerdir.

Son yıllarda, Brezilya ekonomisi madencilik, bankacılık ve telekomünikasyon alanlarındaki kamu şirketlerinin özelleştirilmesiyle dikkat çekmeye başlamıştır.

Brezilya, Güney Amerika'nın en büyük ve en önemli havacılık sanayisine sahiptir. Küresel havacılık endüstrisi, Brezilya'nın havacılık şirketi Embraer'in de aralarında bulunduğu az sayıda aktörden oluşmaktadır. Dünyanın en büyük havacılık şirketlerinden biri olan Embraer'in merkezi São Paulo eyaletinde, São José dos Campos şehrinde bulunmaktadır.

Havacılık sektörü Brezilya'da 2020 yılında 276 bin doğrudan ve 687 bin dolaylı istihdam sağlamıştır. Her yıl 12'si São Paulo eyaletinde bulunan teknoloji ve iletişim merkezlerinin işbirliğinde araştırma ve geliştirmeye yönelik yoğun yatırımlar gerçekleştirilmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği, Brezilya havacılık endüstrisinin en büyük ihracat pazarıdır.

Öte yandan, 2022 yılı itibariyle dünyanın üçüncü büyük uçak üreticisi olan Brezilya'nın Embraer şirketi ile Amerikalı Boeing firması, 26 Şubat 2019 tarihinde, iki şirket arasında bir ortak girişim oluşturmaya; Embraer firmasının "Ticaret" ve "Savunma" olarak ikiye bölünmesine, "Ticaret" bölümünün %80'inin Boeing tarafından satın alınmasına karar vermiştir. Ardından, 27 Ocak 2020 tarihinde Brezilya Ekonomik Savunma İdari Konseyi (CADE), Boeing şirketinin Brezilyalı Embraer'in ticari havacılık bölümünü satın almasını, operasyonun yerel rekabete zarar vermeyeceğine karar vererek onaylamıştır. Ortak girişime ilişkin Avrupa Birliği'nin onay süreci ise sürmekteydi. Ancak, Boeing firması, 25 Nisan 2020 tarihinde yaptığı bir açıklama ile, Embraer'in ticari bölümünün %80'ini 4,2 milyar ABD Doları karşılığında satın almasına ilişkin yapılan anlaşmayı feshettiğini duyurmuştur. Fesih gerekçesi olarak Embraer'in anlaşma gerekliliklerini yerine getirmemesi ileri sürülmüştür. Öte yandan, anlaşmanın kararlaştırıldığı 2018 yılından bu yana Embraer'in hisselerinin değeri 2/3 oranında düşmüş olup, bu durumda Boeing'in Embraer'in ticari bölümünü satın alması durumunda, tüm şirketin değerinin üç katı kadar bir tutar ödemiş olacağı açıklanmıştır. Öte yandan, iki şirket arasında savunma alanında 2012 yılında imzalanan ve 2016 genişletilen, C-390 Millenium askeri uçaklarının ortak pazarlanması ve bakımına ilişkin anlaşmanın devam ettiği açıklanmıştır.

Brezilya otomotiv endüstrisinin tarihi, 1925 yılında Chevrolet montaj hattının kurulmasıyla başlamıştır. Ülke daha sonra Toyota, Volkswagen, Ford, Fiat ve Mercedes Benz gibi diğer üreticileri çekmiştir. 1990'lı yıllarda Audi, Nissan, Honda, Peugeot, Hyundai, Renault ve Chrysler gibi firmalar Brezilya pazarına girmiş olup sektör, Çin JAC Motorları da dahil olmak üzere giderek daha fazla yabancı şirketi cezbetmektedir.

2021 yılı itibariyle dünyanın 9. büyük otomotiv üreticisi olan Brezilya'nın 9 farklı eyaletinde 57 adet otomotiv üretim tesisi bulunmakta, bunların 23 tanesi São Paulo eyaletinde yer almaktadır. Sektörün 2020 yılı cirosu 39,6 milyar ABD dolarına ulaşmış olup, sektörde 1,2 milyon kişi istihdam edilmektedir.

Otomotiv yedek parça sektörünün cirosu ise 2020 yılında 24,4 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

Diğer taraftan, Ford Motor Company şirketi tarafından 11 Ocak 2021 tarihinde, şirketin faaliyette bulunduğu yaklaşık 100 yıldan sonra Brezilya'daki araç üretimine son vereceği ve Camaçari (Bahia), Taubaté (Sao Paulo) ve Horizonte'deki (Ceará) fabrikalarını kapatacağı duyurulmuştur. Firma tarafından konuya ilişkin olarak yapılan açıklamada, otomotiv sektöründe 2014 yılından bu yana görülen durgunluk, Covid-19 salgını ile firmanın kapasitesinin tam olarak kullanılamaması ve Brezilya Reali'nin değer kaybetmesi ile üretim maliyetlerindeki telafi edilemeyen artış, kararın arkasındaki nedenler olarak sıralanmıştır.

Ford tarafından, 2019 yılında da Sao Bernardo do Campo'daki (Sao Paulo) kamyon ve iş makinesi üretimi gerçekleştirmekte olan fabrika kapatılmış, Ekim 2020 tarihinde Construtora São José ve FRAM Capital firmalarına satılmıştı. İstihdam edilen 2.350 çalışanın yalnızca 1.000'inin korunması mümkün olmuştu. Bu defa söz konusu karar ve Ford'un Brezilya ve Arjantin'deki yeniden yapılanması sonucunda, yaklaşık 6 bin kişinin işsiz kalacağı hesaplanmaktadır.

Ford, 2020 yılında 119.454 otomobil satışıyla pazarın %7,14'ünü elinde tutmuştur. Böylece otomobil satışlarında ülkede General Motors (%17,35), Volkswagen (%16,8), Fiat (%16,5) ve Hyundai'nin (%8,6) ardından beşinci sırada gelmiş olmakla birlikte, şirketin 2020 yılı satışları, önceki yıla kıyasla %39,2'lik bir düşüşü ifade etmiştir. Brezilya Ulusal Motorlu Taşıt Dağıtım Federasyonu (FENABRAVE) tarafından 2023 yılında otomotiv sektörünün %3,3 oranında büyümesinin beklendiği ifade edilmiştir.

2022 yılında Brezilya'nın makine ve teçhizat sektörü, ülkenin Sanayi Üretim Endeksinin %5,3'ünü oluşturmaktadır. Tarım ve ulaştırma alt sektörlerine ilişkin makine ve ekipman sektörde başı çekmektedir. Ülkede kullanılan tarım makinelerinin %90'ı yurt içinde satın alınmakta ve buğday, soya fasulyesi, pirinç ve mısır gibi mahsullerin yetiştirilmesinde kullanılmaktadır.

Ülkenin tekstil sektörünün cirosu 2021 yılında 35,5 milyar dolar değerinde olup aynı yıl 2,16 milyon ton giysi üretimi yapan 22.500 şirketten oluşmaktadır. Sektör, ülkedeki 2. en büyük işgücünü sağlamaktadır. Brezilya, elyaf endüstrisinden tasarım ve üretime kadar sektördeki tüm bağlantıları kullanan az sayıda ülkeden biridir. Ülke, pamuk üretimi ve tüketimi konusunda dünyada 5. sırada yer almakta ve malzemenin çoğu Mato Grosso Eyaleti'nde yetiştirilmektedir. Brezilya ayrıca 2023 yılı itibarıyla dünyanın en büyük 5 denim üreticisi ve tüketicisi arasında yer almaktadır.

- Hizmetler

Hizmet sektörü Ocak-Eylül 2022 dönemi için Brezilya GSYİH'sinin %67,2'sini temsil etmekte ve aktif işgücünün %47'sini istihdam etmektedir. Son yıllarda, ülke özellikle havacılık ve telekomünikasyon alanlarında yüksek katma değerli hizmetler üretmeye başlamıştır. Turizm de son yıllarda artış göstererek sektörün önemli bir bölümü haline gelmiştir.

Brezilya bilgi teknolojileri ve telekomünikasyon pazarının değeri, 2021 yılında 53,3 milyar ABD Doları'na ulaşmış ve böylece sektör dünyada 10. sırada yer almıştır. Brezilya Coğrafya ve İstatistik Enstitüsü'ne (IBGE) göre bilgi teknolojileri sektörü 2021 yılında %12,3'lük büyüme ile Latin Amerika ekonomileri arasında en iyi performans gösterenler arasında yer almış ve hizmet sektörüne önemli destek sağlamıştır.

IBGE'ye göre, bilgi teknolojileri ve telekomünikasyon sektöründeki ticari faaliyetler, büyük ölçüde uzaktan çalışma ve eğitim ihtiyacı nedeniyle COVID-19 krizinin başlangıcından bu yana yükselişe geçmiştir.

Araştırma firması IDC tarafından açıklanan bir rapora göre, ülkedeki bilgi teknolojileri ve telekomünikasyon sektörünün 2023 yılında % 5,0 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Araştırma şirketi, tek başına bilgi teknolojileri sektörünün %6,0; telekomünikasyon sektörünün ise %3'lük bir büyüme göstereceğini tahmin etmektedir. Genel olarak, 2023'te Brezilya bilgi teknolojileri segmenti için iyimserlik senaryosu, harcamaların dengelenmesi ve yeniden yönlendirilmesinden kaynaklanırken, telekomünikasyon sektörünün, bağlanabilirliğin artan önemi ve bulut ile 5G'nin ilerlemesi ile yönlendirilmesi beklenmektedir.

Öte yandan 2021 yılında bilgi teknolojileri ve telekomünikasyon sektörü toplam gelirleri 117 milyon ABD Doları'na ulaşmıştır. Bu tutar, ülke GSYİH'sinin %7,3'ünü temsil etmektedir. Bilgi teknolojileri sektörünün gelirlerinin (45,5 milyon ABD doları) %62,6'sı Sao Paulo eyaletinin de içinde bulunduğu Güneydoğu bölgesinde üretilmektedir. İkinci sırada ise %13,6 ile Güney bölgesi gelmektedir.

Ayrıca, Brezilya'daki bilişim sektörü, şirketlerdeki dijital dönüşümün hızlanmasıyla son üç yılda önemli istihdam yaratmıştır. Santa Catarina Teknoloji Derneği (Acate) ve teknoloji firması Neoway tarafından yürütülen bir araştırmaya göre, Brezilya'da söz konusu sektörde faaliyet gösteren 422.300 şirket bulunmaktadır. 2015 ve 2020 yılları arasında kurulan teknoloji işletmesi sayısında ülkedeki en yüksek büyüme Santa Catarina Eyaleti'nde (%63,2) görülmüştür. Eyaletteki toplam büyüme oranı da ulusal ortalamanın (%26,1) oldukça üzerindedir.

Bununla birlikte, 2022 yılında bilişim sektöründe faaliyet gösteren şirket sayısında São Paulo Eyaleti öne çıkmaktadır. Ülkede bilişim sektöründeki 542 bin girişimcinin 197 bini (%36,4) São Paulo yer almaktadır. São Paulo Eyaletini, 50 bin girişimciye (%9,2) ev sahipliği yapan Rio de Janeiro ve bilgi teknolojisi sektöründeki 39 bin girişimcinin (%7,2) bulunduğu Minas Gerais eyaleti takip etmektedir.

Diğer taraftan, Ekim 2021 tarihinde, Brezilya'nın 5G spektrum ihalesi gerçekleştirilmiş; yaklaşık 8,5 milyar ABD Doları toplanmıştır. Nokia ve Omdia tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Brezilya'da 5G'nin kullanımının 1,2 trilyon ABD Doları ekonomik etkisi ve 2035 yılına kadar 3 trilyon ABD Doları verimlilik artışı olacağı öngörülmektedir. Brezilya, telekomünikasyon sektöründe yerleşmiş bir politika ve düzenleyici ortama sahiptir. Sektörün düzenlenmesinden sorumlu birincil organ Ulusal Telekomünikasyon Kurumu'dur (ANATEL).

5G, 6 Temmuz 2022 tarihi itibarıyla kullanıma girmiştir ve ilk olarak başkent Brasília'da başlatılmıştır. Daha sonra, aynı ay içinde Porto Alegre, Belo Horizonte ve João Pessoa sinyali kullanıma sunulmuştur. Halihazırda, Sao Paulo ve Rio de Janeiro da dahil olmak üzere 26 şehirde kullanılmaktadır.

2029 yılına kadar nüfusu 30 binden fazla olan tüm belediyelerin kapsanması; 2028 yılına kadar nüfusu 600'den fazla olan tüm kasabalarda 4G kapsama alanı sağlanması; 2025 yılına kadar nüfusu 20 binden fazla olan belediyelere ve 2026 yılına kadar nüfusu 20 binden az olan belediyelere fiber optik ağ veya ana taşıyıcı ağların dağıtılması; federal otoyolları kapsayan fiber optik ağların kurulması ve federal hükümet tarafından özel kullanım için özel bir 5G güvenli ağ kurulması öngörülmektedir.

- Madencilik

Brezilya madencilik sanayisinin temelleri sömürgecilik dönemine dayanmakta olup söz konusu dönemdeki değerli metal arayışı sonucunda ilk olarak Minas Gerais Eyaleti'nde altın madenciliği ortaya çıkmıştır.

Tarih boyunca, bölge işgalinin artmasıyla jeolojik, metalik maden yatakları ve manganez gibi maddeler keşfedilmeye; demir daha da önem kazanmaya başlamıştır. Bu tür keşifler, Brezilya sanayileşme sürecinin geliştirilmesinde etkili olmuştur.

Halihazırda, 2021 yılı itibarıyla Ulusal Madencilik Ajansı'na kayıtlı aktif araştırma ve madencilik lisansı bulunan 42 metalik madde üreticisi bulunmaktadır. Metalik sınıftaki maddelerin toplam değeri, ülkenin mineral üretiminin %80'ini oluşturmuştur. Söz konusu mineral kaynaklarının %99'unu alüminyum, bakır, krom, kalay, demir, manganez, niyobyum, nikel, altın, vanadyum ve çinko oluşturmaktadır.

2022 yılında sektör yatırımları 2021 yılına kıyasla düşüş göstermiş olmasına rağmen, madencilik şirketlerinin ülkedeki yatırımlarını, özellikle sosyo-çevresel olmak üzere gelecek beş yıl içinde 4,2 milyar ABD Dolarından 6,5 milyar ABD Dolarına çıkaracağı belirtilmiştir. 2022 yılında sektör 5.000'den fazla doğrudan istihdam yaratmıştır.

Madencilik sektörünün 2022 yılındaki performansı, Çin'de demir cevherine olan talebin azalması ve bu emtianın fiyatındaki düşüş (%-25) nedeniyle 2021 yılından daha düşük olmuştur.

2022 yılında Brezilya maden üretimi 2021 yılına kıyasla %12 azalarak 1.012 milyar ton olmuştur. Aynı şekilde, satışlarda %26, ihracatta %28 ve vergi ve harçların tahsilatında %24,6 düşüş

yaşanmıştır. Böylece, 2022 yılında Brezilya madencilik sektörü geliri 250 milyar Brezilya Reali (48,5 milyar dolar) olmuştur.

2022'de daha düşük ihracat sonuçları sergileyen sektör, başta Çin olmak üzere minerallere yönelik dış talepten büyük ölçüde etkilendiği için dalgalanmaya maruz kalan bir sektördür. Brezilya'nın en çok ihraç ettiği sekiz cevherden yedisi için Çin ana alıcılar arasında yer almaktadır: demir cevheri, manganez ve niyobyum için ana alıcı; bakır ve doğal taş ve dekoratif kaplamalar için ikinci en büyük; alüminyum için dördüncü; Kaolin için en büyük beşinci alıcıdır.

2023 yılında maden sektörü için geçerli olabilecek yüksek riskli senaryolar arasında, devlet teftiş vergisi gibi yeni vergilerin oluşması yer alıyor. Brezilya Madencilik Enstitüsü (IBRAM), yeni vergilerin oluşması ile maden projelerinin maliyetlerinin artacağını, sektörün uluslararası rekabet gücünün zayıflayacağını ve bu gibi durumların ülkedeki bu sektöre yönelik yatırımların cazibesine olumsuz yansıtacağını değerlendirmektedir.

Madencilik sektöründe öne çıkan eyaletler ise başta Minas Gerais olmak üzere, Bahia, Para, Goias, Mato Grosso ve Sao Paulo'dur.

Ülkedeki çelik endüstrileri de Minas Gerais, São Paulo ve Volta Redonda (Rio de Janeiro) gibi demir cevheri bakımından zengin bölgelerde kurulmuştur. Çelik endüstrilerinin özelleştirilmesi 1990'larda gerçekleştirilmiş olup 2023 yılı itibarıyla ülkede 12 şirket grubu tarafından yönetilen 31 çelik fabrikası bulunmaktadır. Vale şirketi, yaklaşık 14 milyar mt demir cevheri ile dünyanın en büyük demir cevheri üreticisi konumuna sahiptir. Şirket ayrıca yılda yaklaşık 400 milyon ton ürün üretebilmekte ve şirketin demir cevheri ihracatı Brezilya toplam demir cevheri ihracatının %80'ini oluşturmaktadır. Brezilya'nın çelik endüstrileri, ülkenin demir yataklarının yüksek kalitesi ile desteklenmekte olup örneğin Vale şirketi tarafından işletilen Carajas madenleri ortalama %66 ila %67 demir içeriğine sahiptir.

Öte yandan, Son on yılda, Brezilya mücevher sektörü kaliteli makine, teçhizat, alet ve girdilerin ithalatı yoluyla kalite standartlarını ve rekabet gücünü yükseltmiştir. Halihazırda Brezilya, dünya değerli taş tedarikinin üçte birini sağlamaktadır. Brezilya, ana zümrüt tedarikçilerinden biridir ve sitrin, akik, ametist, turmalin, akuamarin, topaz ve kuvars kristalini büyük ölçekte tedarik etmektedir.

- Enerji

Brezilya, dünya sıralamasında 8. en büyük elektrik üreticisidir.

2021 yılına, Brezilya'nın elektrik üretimi ve iletiminde elde ettiği başarılar ve ilerlemeler damgasını vurmuştur. 3 GW'tan fazla kurulu kapasite ve %75'i rüzgar ve fotovoltaik santraller olan üretim tesisleri ile serbest enerji piyasasındaki santrallerin genişlemesinde tarihi bir rekor kırılmıştır.

Maden ve Enerji Bakanlığı'ndan (MME) alınan veriler çerçevesinde yalnızca Ocak 2022'de, elektrik üretiminde 482 MW'lık bir artış görülmüş, yani yaklaşık 1 milyonluk nüfusa hizmet etmeye yetecek enerji üretilmiştir. 2021 yılındaki elektrik üretimi, devreye alınan 200 santralle birlikte 7.562 MW'lık genişlemesi yaşamış, böylece 17 milyon haneye hizmet verebilecek ilave enerji üretim kapasitesi oluşturulmuştur.

Brezilya'nın Enerji Araştırma Ajansı (EPE) tarafından Ulusal Enerji Planı kapsamında 2021 yılı sonunda "10 Yıllık Enerji Büyüme Planı (PDE) 2031" ilan edilmiştir.

10 Yıllık Enerji Büyüme Planı 2031 kapsamında 2031 yılına kadar gerekli genişlemeyi sağlamak için enerji altyapısına 3,25 trilyon Brezilya Reali (625 milyar ABD Doları) yatırım yapılması beklenmektedir.

Maden ve Enerji Bakanlığı'na (MME) göre, 2031 yılına kadar Brezilya'nın elektrik tüketiminin %44 oranında büyümesi beklenmektedir. Önümüzdeki 10 yılda 40 bin km uzunluğunda yeni elektrik iletim hattının yapılacağı ve 2031 yılında faaliyette olan 200 bin km elektrik iletim hattı bulunacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede önümüzdeki 10 yılda, 62,5 milyar Brezilya Reali (11,3 milyar ABD Doları) iletim hattı, 27,1 milyar Brezilya Reali (5 milyar ABD Doları) trafo merkezleri için olmak üzere toplam 89,6 milyar Brezilya Reali (16 milyar ABD Doları) yatırım yapılması öngörülmektedir.

Diğer taraftan, petrol üretiminin halihazırdaki günlük 3,27 milyon varilden, on yıllık zaman süreci içerisinde günlük 5,54 milyon varile çıkarılarak %70 büyüyeceği öngörülmektedir. Petrol ihracatının da önemli ölçüde artması ve 2020-2030 yılları arasında %130 oranında artışla halihazırdaki günlük 1,5 milyon varilden 3,4 milyon varile yükselmesi beklenmektedir. Doğal gaz üretiminin ise günlük 199 milyon m³'e ulaşacağı ve mevcut 115 milyon m³'e göre %74'lük bir artış sağlayacağı öngörülmektedir.

Söz konusu 10 Yıllık Enerji Büyüme Planı çerçevesinde yenilenebilir enerji başta olmak üzere pek çok yatırım fırsatı bulunmaktadır. Enerji Büyüme Planı ve 2031 yılına kadar enerji alanında açılması planlanan ihalelere ilişkin ayrıntılı bilgiye aşağıdaki linklerden ulaşılabilmektedir:

<http://www.epe.gov.br/pt/leiloes-de-energia/leiloes>

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Brezilyalı firmalar, telefon ya da internet üzerinden ticari ilişkide bulunmaktan kaçınmakta, geleneksel olarak ithalat yaptıkları firmaları değiştirmekte isteksiz davranmakta, iş bağlantılarını yüz yüze gerçekleştirdikleri görüşmeler sonucunda kurmayı tercih etmektedir. Bu nedenle Brezilya pazarına girme arzusunda olan iş insanlarının ülkeyi ziyaret ederek ilk elden Türk ürünlerinin tanıtımını yapmaları faydalı olacaktır. Benzer şekilde Brezilyalı dağıtıcıların ve ithalatçıların da ülkemize gitmelerinin, üretimi yerinde görmelerinin teşvik edilmesi yararlı görülmektedir. Konferanslar, seminerler yoluyla iki ülkenin iş dünyasını bilgilendirerek bir araya getirmek de diğer bir alternatiftir. Brezilya'ya ihracat potansiyelimizin olduğu ürünlerde fuarlara katılımın ve sektörel ticaret heyetlerinin karşılıklı ziyaretlerinin artırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Öte yandan, Brezilya nüfusunun çok küçük bir bölümünün İngilizce konuşabildiği tahmin edilmektedir. Bu nedenle firmalarımız uzaktan iletişim kurmakta ve müşteri bulmakta zorlanmaktadır. Firmalarımıza Brezilya'ya gerçekleştirecekleri seyahatlerde ve ticari bağlantı kurarken Portekizce bilen tercüman kullanmaları önerilmektedir.

Diğer taraftan, Brezilyalı firma, kurum ve kuruluşlarla iş yapılırken, randevu taleplerinin önemli bir süre öncesinden iletilmesi gerekmektedir. Ticari etkinlik, B2B toplantı ya da fabrika ziyareti gibi davetlerin son anda gerçekleştirilmesi, hem firmaların programı önceden belli olduğu için, hem de ciddiyetsiz bir intiba yaratıldığı için kabul edilmemektedir. Aynı şekilde, tatil günlerinin

öncesi ve sonrasında, ayrıca Cuma günleri öğleden sonra talep edilen randevulara sıcak bakılmamaktadır.

Brezilyalı alıcı, ürüne ilişkin teknik detaylar, fiyat listesi, gümrük kodları, vergiler, depolama masrafları, liman ücretleri gibi nihai kararını etkileyecek bütün hususları açıklayan bilgiler verilmesini tercih etmektedir. Aynı zamanda mümkün olması halinde ürünün numunelerini ya da kendisini fiziksel olarak da görmek istemekte, bu nedenle firmalarımızın fuarlara katılmasının ya da Brezilya’da stok tutmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde satış sonrası hizmetlerin kolayca sağlanması da Brezilyalı firmalar tarafından önemsenmektedir.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler pro-forma faturayı yeterli görmektedirler. Brezilya’da iş yapmak isteyen ihracatçılarımızın sözleşme yapmaları tavsiye edilir. Sözleşme yapılması durumunda sözleşmenin iki dilde hazırlanması, anlaşmazlık durumunda hangi mahkemenin yetkili olacağının mutlaka belirtilmesi ve noter huzurunda kaydedilmesi gerekir.

Para Kullanımı

Ülkenin para birimi “Real” (R\$)’dir. Pek çok otel ve mağazada döviz ve uluslararası kredi kartları kabul edilmektedir. Günlük döviz kuru gazetelerde, otellerde, bankalarda ve seyahat acentalarında mevcuttur. Nakit ve seyahat çekleri bu yerlerde kolayca bozdurulabilir. Birçok otel ve mağaza döviz ve uluslararası kredi kartlarını kabul eder.

Brezilya’ya giren ve Brezilya’dan çıkan her türlü paranın Merkez Bankası üzerinden kaydının yapılması gerekmektedir. Brezilya’ya yapılacak yatırımlar da Merkez Bankası tarafından kayıt altına alınmaktadır. 2004 yılından bu yana bu kayıt işlemi internet üzerinden yapılabilmektedir.

Ülkede yapılan faaliyetler sonucu elde edilen karların Brezilya dışına transfer edilmesi durumunda yine Merkez Bankası tarafından kayıt altına alınmaktadır. Firma faaliyetlerine son verip Brezilya dışına çıkması halinde, getirmiş olduğu sermayenin üzerindeki miktar için %25 oranında stopaj ödemek durumundadır.

Döviz kontrolü ve yabancı yatırımlarla ilgili politikalar Maliye Bakanının başkanlığındaki bir konye tarafından belirlenmektedir. Yabancı sermayeye genelde yerli sermaye ile aynı haklar tanınmakta olup, bazı sektörler için de kısıtlamalar söz konusudur. Her tür yabancı sermaye ülke dışına yapılacak ödemeler için Merkez Bankası’na kaydedilmek zorundadır. Sermaye artırımlarının da bir ay içinde Merkez Bankası’na bildirilmesi zorunludur. Döviz kredisinin ülkeye getirilebilmesi için Merkez Bankası’ndan ön izin alınması zorunludur.

Dövizli işlemlere genel olarak sıkı kontrol uygulanmaktadır. Dövizli işlemler sadece dövizle işlem yapmaya yetkili kuruluşlarca yapılabilir. Merkez Bankası bu işlemleri oldukça sıkı bir şekilde kontrol etmektedir. Yerli veya yabancı yatırımcıların döviz hesabı açtırmalarına izin verilmez. Buna karşılık, yerleşik olmayan kişiler veya kurumlar dövizle işlem yapma yetkisine sahip bankalarda yerel para birimiyle hesap açabilirler. Merkez Bankası’nda kayıtlı olan sermaye miktarı kadar sermaye vergi ödemediğinde ülke dışına çıkarılabilir. Bu miktarın üzerinde paranın ülke dışına çıkarılabilmesi için %25 oranında stopaj vergisi uygulanması ve Merkez Bankası’ndan ön izin alınması gereklidir. Yabancı sermayenin kayıtlı olması ve dağıtılmamış karın bulunması durumunda karın ülke dışına çıkarılmasında hiçbir kısıtlama ve limit yoktur. Ülke dışına çıkarılan kara %15 veya daha düşük olan anlaşma oranlarında vergi uygulanmaktadır. Teknoloji transferi, patent ve marka ile ilgili ödemelerde Merkez Bankası’ndan ön izin alınması mecburidir. İthalat lisansı bulunması şartıyla ithalat bedellerinin ödenmesinde hiçbir sorun bulunmamaktadır.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi Uygulaması

Ülkeye girişte MERCOSUR üyesi ülke vatandaşları ile Brezilya'nın karşılıklı anlaşma yaptığı ülke vatandaşları dışında kalan yabancılar için vize zorunludur. Pasaportların ülkeye giriş tarihinden itibaren altı ay süreyle geçerli olması gereklidir. Turist ve transit vizeler genelde iki gün içinde hazırlanır. Vize, turistler için 90 gün, transit yolcular için 10 gün süreyle verilir. Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamili Türk vatandaşları Brezilya'ya yapacakları üç aya kadar ikamet süreli seyahatlerinde vizeden muaftır.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

01.01.2023 – New Year's Day
(National holiday)

25.01.2023 – Sao Paulo City's 469th anniversary
(Municipal holiday)

20.02.2023 – 22.02.2023 – Carnaval
(National holiday)

07.04.2023 – Paixão de Cristo - Good Friday
(National holiday)

21.04.2023 – Tiradentes
(National holiday)

01.05.2023 – Labor Day
(National holiday)

08.06.2023 – Corpus Christi
(National holiday)

09.07.2023 – Revolução Constitucionalista de Sao Paulo
(State holiday)

07.09.2023 – Brazilian Independence Day
(National holiday)

12.10.2023 – Dia de Nossa Sra. Aparecida - Our Lady of Aparecida Day
(National holiday)

02.11.2023 – Dia de Finados - All Souls Day
(National holiday)

15.11.2023 – Proclamação da República – Proclamation of the Republic Day
(National holiday)

20.11.2023 – Dia da Consciência Negra – Black Awareness Day
(Municipal holiday)

25.12.2023 – Natal – Christmas Day

(National holiday)

Brezilya kanunlarına göre işçiler için günlük maksimum çalışma süresi 8 saattir ve perakende sektörünün de dahil olduğu tüm işletmeler için haftalık 44 saattir. Perakende mağazalarının açılış saati ise yerel kanunlarca düzenlenmektedir ve işletme türüne göre değişmektedir. Daha küçük şehirlerde ve kırsal alanlarda ise daha standart mesai saatleri (09.00-18.00 veya 19.00 arası) uygulanmaktadır. Süpermarketler ve hipermarketler çoğunlukla ise 21.00 veya 22.00'ye kadar açıktır. Alışveriş merkezleri Pazartesi-Cumartesi günleri 10.00-22.00 saatleri arası, Pazar günleri ise 12.00-20.00 saatleri arası açıktır. Ana cadde üzerindeki mağazalar ise 09.00-18.00 ya da 10.00-19.00 veya 20.00 saatleri arası açık kalmaktadır.

Devlet daireleri ve özel şirketler normal olarak Pazartesi'den Cuma'ya 08.30-17.30 (veya daha geç) saatleri arasında çalışır. Bir saatlik yemek molası vardır. Kuzey ve kuzeydoğu bölgelerinde işe başlama saati 08.00'dir. Ülkenin çoğu bölümlerinde bölgesel değişikliklerle bankalar, hafta içi 10.00'dan 16.00'ya kadar açıktır.

Yerel Saat

Brezilya standart saati Greenwich'e göre 3 saat geridedir (GMT -3). Ülke dört farklı zaman dilimine bölünmüştür.

■ ACT Acre Saati	GMT-5 (BRT-2)
■ AMT Amazon Saati	GMT-4 (BRT-1)
■ BRT Brazilya Saati	GMT-3 (BRT)
■ FNT Fernando de Noronha Saati	GMT-2 (BRT+1)

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Limited Şirket (LTDA)
Halka Açık Limited Şirket (SA)
Mikro Girişimci (ME)
Küçük İşletmeler (EPP)
Bireysel Mikro Girişimci (MEI)
Bireysel Girişimci
Bireysel Limited Şirket (EIRELI)
Kâr Amacı Gütmeyen Şirket
Sınırlı Ortaklık
Basit Sınırlı Ortaklık

Şirket Kurma Prosedürü:

1. Şirket türüne karar verilmesi

Brezilya'da yeni bir şirket Limited Şirket (Limitada, LTDA) ya da Anonim Şirket (S.A.) olarak kurulabilmektedir.

- Limited şirket kurulabilmesi için iki ortak gerekmektedir. Ortaklar gerçek ya da tüzel kişi olabilmekte; Brezilya'da yerleşik olmayan ortakların Brezilya'da yerleşik biri tarafından temsil edilmeleri gerekmektedir. Anonim şirket bir Yönetim Kurulu tarafından idare edilmekte, yönetim kurulunda en az 3 kişi bulunması gerekmektedir. Brezilya'da mukim olmayan idarecilerin Brezilya'da yerleşik avukatlar ile temsil edilmeleri gerekmektedir.
- Limited ve Anonim Şirketin asgari sermaye şartı bulunmamaktadır.

- Limited şirketin yıllık mali tablolarını yayınlama zorunluluğu bulunmamaktadır. Anonim şirketin yıllık olarak mali denetimden geçmesi ve mali tablolarını yayınlaması gerekmektedir.
- Kurulumu daha kolay olduğu ve ortakların sorumluluğu sermaye payı ile sınırlı olduğu için limited şirket, en çok tercih edilen şirket biçimidir.
- Şirketin yabancı pay sahipleri ve yasal temsilcilerinin Brezilya Merkez Bankası veri tabanına (*Cadastro de Empresas - CADEMP*) kaydedilmesi gerekmektedir. Bu kayıt daha sonra şirketin, Elektronik Döviz Kayıt Sistemi (*Registro Declaratório Eletrônico - RDE*), Finansal İşlemler Kaydı (*Registro de Operações Financeiras - ROF*), Yabancı Sermaye Kaydı (*Investimento Externo Direto - IED*) sistemlerine kayıt olabildiğini sağlamaktadır.

2. Şirket yasal faaliyet alanına ve ismine karar verilmesi ve şirket yerinin seçilmesi

Şirketin ismi Portekizce olmak zorunda olup, isimde faaliyet alanının belirtilmesi gerekmektedir. Şirket isminin kullanıma uygun olup olmadığı eyalet belediyelerinden teyit edilebilmektedir (örneğin São Paulo için www.jucesponline.sp.gov.br adresinden, Rio de Janeiro için <https://www.jucerja.rj.gov.br/Servicos/regin/ReginServicos#> şirket isminin uygunluğu sorgulanabilmektedir). Şirket, yalnızca isminde belirtilen faaliyet alanında çalışabilir, zira şirketin tabi olacağı vergi ve iş kanunları, şirketin faaliyet alanına göre değişmektedir. Daha sonra şirket için önerilen yerin uygunluğu için yine eyalet belediyesinde sorgulama yapılması gerekmektedir (São Paulo <http://empreendafacil.prefeitura.sp.gov.br/>); Rio de Janeiro için <https://carioca.rio/>)

3. Federal Gelir İdaresi ve Eyalet Ticaret Sicil Odası'na şirketin kaydedilmesi

Şirketin isim ve faaliyet yerinin belirlenmesinden sonra şirket iç tüzüklerinin hazırlanması ve şirket kayıt işleminde sunulabilmesi için Portekizce'ye çevrilmesi gerekmektedir.

Şirketin Federal Gelir İdaresi'ne kaydı, <https://www.gov.br/empresas-e-negocios/pt-br/redesim> internet sitesi üzerinden çevrimiçi olarak gerçekleştirilmektedir. Söz konusu kayıt işleminin tamamlanması ile şirket Tüzel Kişilik Vergi Numarası (*Cadastro Nacional de Pessoas Jurídicas - CNPJ*) almaktadır.

Daha sonra şirketin Eyalet Ticaret Sicil Odası'na kayıt olması ve Şirket Kayıt Numarası (*Número de Identificação do Registro de Empresas – NIRE*) alması gerekmektedir. Ardından şirketin Eyalet Vergi Sistemi (*Imposto sobre Circulação de Mercadorias e Serviços - ICMS*) ve Sosyal Güvenlik Sistemi'ne (*Instituto Nacional do Seguro Social - INSS*) kaydedilmesi gerekmektedir. Söz konusu işlemler yaklaşık 10 gün sürmekte olup yaklaşık 75 ABD Doları kayıt masrafı bulunmaktadır.

Söz konusu kayıtların tamamlanmasının ardından şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne kayıt olması ve Belediye Lisansı alması gerekmektedir.

4. Şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne kaydedilmesi

Şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne (*Cadastro de Contribuintes Mobiliários - CCM*) kaydı internet üzerinden gerçekleştirilebilmektedir (<https://www.prefeitura.sp.gov.br/cidade/secretarias/fazenda/servicos/ccm/>). Söz konusu kayıt 1 günde tamamlanabilmektedir.

5. E-Fatura sisteminin kullanılabilmesi için "e-token" alınması

Şirketin e-fatura sistemini kullanabilmesi için "e-token" denilen dijital sertifikayı alması gerekmektedir. Konuya ilişkin bilgi <http://www.sped.fazenda.mg.gov.br/spedmg/nfce/Perguntas->

Frequentes/respostas_i/index.html adresinde bulunmaktadır. Bu işlem yaklaşık 2 gün sürmekte olup, 120-150 ABD Doları arasında maliyeti bulunmaktadır.

6. İşletme lisansının alınması

İşletme sahiplerinin belediyeden işletme lisansı (*Auto de Licença de Funcionamento*) başvurusunda bulunması gerekmektedir. Söz konusu lisans, firmanın ticari ve sınai faaliyette bulunmasına ya da hizmet sektöründe faaliyet göstermesine olanak vermektedir.

Söz konusu lisansın bölge belediyelerinden alınması gerekmekte olup, belirli sektörlerdeki firmaların, firma büyüklüğü ve yeri konularındaki şartlara uyması kaydıyla söz konusu kaydı internet üzerinden yapabilmesine izin verilmektedir (*RLE - Sistema de Registro e Licenciamento de Empresas*, <http://empreendafacil.prefeitura.sp.gov.br/>). Lisans alma işlemi birkaç gün içerisinde tamamlanabilmektedir.

7. Belediye Denetim Ücreti'nin ödenmesi

São Paulo eyaletinde faaliyet gösteren şirketin belediyeye kayıt işlemlerinin tamamlanmasının ardından yıllık olarak Belediye Denetim Ücreti (*Taxa de Fiscalização de Estabelecimentos - TFE*) ödemesi gerekmektedir. Yaklaşık 120 ABD Doları tutarındaki söz konusu yıllık ücret, şirket faaliyetleri ve çalışan sayısına göre değişmektedir.

8. Çalışanların Sosyal Entegrasyon Programı'na kaydı

Şirketin çalışanlarını Sosyal Entegrasyon Programı'na (*Programa de Integração Social - PIS/PASEP*) kayıt ettirmesi gerekmektedir. Söz konusu program çalışanların sosyal sigorta sistemine dahil edilmesini ve gerektiği takdirde İşsizlik Garanti Fonu'ndan (*Fundo de Garantia do Tempo de Serviço - FGTS*) yararlanabilmelerini sağlamaktadır. 1 günde tamamlanabilen söz konusu işlem <https://www.caixa.gov.br/servicos/nis/Paginas/default.aspx> internet adresinden gerçekleştirilmektedir.

9. Brezilya Çalışma ve İstihdam Bakanlığı'na bildirimde bulunulması

Brezilya kanunlarına göre çalışanların işe alınma ya da işten çıkarılmalarına ilişkin bildirimlerin son teslim tarihi, bilgilerin referans ayını takip eden ayın 7'sine kadardır.²

10. İşveren ve işçi sendikasına kayıt yapılması

İşveren ve işçi sendikalarına üyelik ile ilgili işlemler sendikalar arasında farklılık göstermekte olup, sendikalara yapılacak katkı ödemeleri tercihe bağlıdır.

Şube Açmak

Brezilya'da yabancı bir şirketin şube açması, Başkanlık Genelgesi ile Federal Hükümet'ten onay alınarak gerçekleştirilmektedir. Bunun yanı sıra açılan şubenin yapısında gerçekleştirilecek değişiklikler yine Federal Hükümetin onayı ile yapılmaktadır.

Brezilya'da şubeler yasal açıdan, yabancı şirketin Brezilya'daki parçası olarak görülmekte, bundan dolayı yabancı ülkedeki şirket, şubenin Brezilya'daki faaliyetlerinden ve borçlarından sınırsız sorumlu tutulmaktadır. Şubeler Brezilya kanunlarına tabi olmakta, şubenin

² <https://caged.maisemprego.mte.gov.br/portalcaged/paginas/home/home.xhtml>

faaliyetlerinden dolayı ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklar Brezilya mahkemelerinde görülmektedir.

Söz konusu yapısı ve bürokratik işlemlerinden dolayı şube açmak yerine genellikle yeni şirket kurulması tercih edilmektedir.

Sigorta

Brezilya'da iş yasaları işçiyi koruyacak şekilde Konsolide İş Kanunu ve Brezilya Anayasası çerçevesinde düzenlenmiştir.

Ülkede haftalık standart çalışma saati 44'tür (5 gün 8 saat, 1 gün 4 saat çalışma). Ülkede asgari ücret aylık 1.302 Real'dir (250 ABD Doları). Her çalışanın 30 gün yıllık izni bulunmakta olup, çalışanlar maaşlarının 1/3'ünü izin kullanacakları dönemde ikramiye olarak almaktadır. Ayrıca her çalışanın bir maaş tutarında Noel ikramiyesi hakkı bulunmaktadır.

İşveren tarafından çalışanın maaşının %8'i oranında Hizmet Süresi Garanti Fonu (*Fundo de Garantia por Tempo de Serviço – FGTS*) ödenmektedir. Çalışanın işten çıkarılması durumunda işverenin FGTS fonunda biriken miktarın %40'ı oranında ceza ödemesi gerekmektedir.

Ayrıca %20 oranında sosyal sigorta fonu işveren payı (*Instituto Nacional do Seguro Social - INSS*), %8-11 oranları arasında sosyal sigorta fonu çalışan payı ve işveren tarafından %7,5-27,5 arasında stopaj vergisi ödenmektedir.

Bankacılık Mevzuatı

Brezilya bankacılık sistemi, Ulusal Para Konseyi, Brezilya Merkez Bankası, Banco do Brasil S. A, Ulusal Ekonomik Kalkınma Bankası ve diğer kamu ve özel finans kurumlarından oluşmaktadır. Brezilya Merkez Bankası münhasıran kamu ve özel finans kurumları ile çalışmakta, yasalarca açıkça izin verilen durumlar dışında kamu veya özel hukuk kapsamındaki diğer kişilerle bankacılık işlemleri yapmamaktadır. Finansal kuruluşlar ülkede yalnızca Brezilya Merkez Bankası'ndan önceden izin almak koşuluyla çalışabilir, yabancı finans kuruluşları ise resmi kararname ile görevlendirilmektedir.

Gerçek veya tüzel herhangi bir kişi, ülkede ikamet eden yabancılar da dahil olmak üzere banka hesabı açabilir. Banka hesabı açabilmek için gerçek kişilerden istenilen belgeler: CPF (Brezilya vergi numarası), RG veya RNE (Brezilya kimlik belgesi) veya CNH (Brezilya Ehliyet belgesi), ikamet adresini gösteren bir faturadır (elektrik, su vb gibi).

Tüzel kişilerden istenen belgeler: CNPJ (Şirket vergi numarası), şirket kuruluş sözleşmesi ve ticaret kurulu tescil belgesi, hesabı işletmekten sorumlu olanları yetkilendiren belgelerdir.

Yurtdışı döviz transferleri, doğrudan dövizle işlem tesis etmeye yetkili banka ağı aracılığıyla yapılabilir. Brezilya'da ikamet eden veya şubesi/merkezi olan bireyler ve şirketler, bu hesabı kullanarak yurtdışında yükümlülüklerini ödeyebilir. Ancak, yürürlükteki yönetmelikte belirtilen miktar ve şartlara tabi olarak, yurtdışında tutulan varlıkların Brezilya Merkez Bankası'na bildirilmesi gerekmektedir. Bankalarda döviz hesabı açmak mümkün olmamakla birlikte Brezilya'da geçici bir yabancı veya yurtdışında ikamet eden Brezilya vatandaşları döviz hesabı açabilmektedir.

Vizeler

Brezilya'ya ziyaret etmek veya tamamen yerleşmek isteyen yabancıların almaları gereken vize ve izinler 12 Aralık 2017 tarih ve 13 sayılı Karar'da görülebilmektedir (Portekizce): <https://sistemas.mre.gov.br/kitweb/datafiles/Cingapura/en-us/file/RN%2013-2017.pdf>

Çalışma ve İstihdam Bakanlığı tarafından yabancılara Brezilya'da yatırım yapmak üzere uzun süreli vize verilebilmektedir. Bu süreçte Ulusal Göçmenlik Konseyinden de görüş alınabilmektedir.

Yatırım vizesinin verilebilmesi için başvuru sahibinin Brezilya'daki mevcut veya yeni kurulan bir şirkete 600.000 Real veya üzerindeki bir tutarda yatırım yapıldığını veya yapılacağını ispat etmesi gerekmektedir. Yatırım amacıyla para transferi öncesinde yatırım yapılacak eyaletin Maliye Bakanlığına başvurulmakta, bu kurum tarafından verilen Brezilya Merkez Bankası (BCN) hesabına para transfer edilmekte ve sonrasında başka banka hesabına havale edilebilmektedir. Bu transferin kayıtları yatırım vizesi başvurusunda sunulmaktadır.

Belirli sayıda işçi istihdam etmek gibi bazı özel şartlar dahilinde bu asgari miktarın daha altındaki yatırımlar için de vize verilebilmektedir. Değerlendirmede yatırımın sosyal getirisi, Brezilya'da ortaya çıkaracağı istihdam ve gelir imkanları ile verimlilik artışı, teknoloji transferi gibi kriterler de dikkate alınmaktadır.

Yatırımcı vizesi için süre kısıtı belirlenmemiştir, ancak her 3 yılda bir yapılan yatırımların bilançosunun sunulması ve gelecek ile ilgili yatırım planlarının verilmesi gerekmektedir. Yatırım vizesine aşağıdaki belgelerle birlikte Brasilia'daki Göçmenlik Koordinasyon Merkezi'ne başvuru sahibince veya vekalet vermiş olduğu avukat tarafından başvuru yapılabilmektedir. Bu sürecin bir avukat tarafından yerine getirilmesi elzemdir.

- Başvuru formu
- Vekaletname (Başvuru sahibi yurtdışında ise bulunduğu ülkedeki noter aracılığıyla vekalet verilebilmektedir)
- Yatırımın yapılacağı şirkete ilişkin belgeler
- Yatırım miktarını gösteren Merkez Bankası kayıtları
- Göçmenlik Merkezine ödenen verginin makbuzu
- Başvuru sahibi firmanın geçmiş sene içerisinde ödemiş olduğu vergilere ilişkin belge
- Yatırım planı (Yapılacak yatırımın detayları hakkında bilgi)
- Adli sicil belgesi (en geç 3 aylık)

Seyahat Vizesi

Umuma Mahsus Pasaport hamilleri anılan ülkeye yapacakları 90 güne kadar ikamet süreli seyahatlerinde vizeden muaftır.

Hizmet, Hususi ve Diplomatik Pasaport hamilleri anılan ülkeye yapacakları 90 güne kadar ikamet süreli seyahatlerinde vizeden muaftır.

Çalışma ve Oturma İzinleri

Yabancı bir çalışanın Brezilya'da çalışma izni alabilmesi için, Brezilya'da yerleşik bir firma tarafından istihdam edilecek olması gerekmektedir. Çalışma izni 2 yıl süreyle verilmekte ve uzatılabilmektedir.

Yabancı bir kişiye çalışma izni verilebilmesi için, özel bir yetenek veya iş becerisine sahip olmak, verimlilik artışı sağlamak, teknoloji transferi yapmak veya kaynak aktarımı yapmak suretiyle Brezilya'nın ekonomisine katkı sağlaması gerekmektedir.

Yatırım yapan yabancı firmaların istihdam edeceği her bir yabancı yönetici için minimum 200.000 real tutarında yatırım yapmış olması veya 50.000 real yatırımla birlikte 10 kişiyi istihdam ediyor olması gerekmektedir.

Uzun süreli vizeler ile ilgili bilgiler Brezilya alışma Bakanlığı'nın <https://portaldeimigracao.mj.gov.br/pt/nav-guiada> internet adresinden hazırlanmış olan vize-çalışma izni kılavuzunda bulunmaktadır. Yatırım yapan yabancı firmaların yabancı işçi çalıştırmak için gerekli olan şartlara ve prosedüre ilişkin bilgiler de yer almaktadır.

Çalışma izni Rehberi: <https://portaldeimigracao.mj.gov.br/pt/informacoes-gerais> (Portekizce)